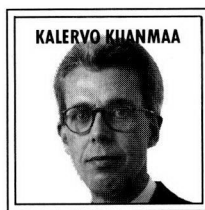

ILOKAASUA

Ulkomainen Suomeen kotiutunut kollegani tiedusteli minulta hammaslääkärää, joka antaa potilailleen hoidon aikana ilokaasua. Tämä kuulemma auttaa potilasta paremmin kestämään epämiellyttäviltä tuntuvat hoitotoimenpiteet.

Ilokaasua käyttävää hammaslääkärää ei tuolloin Helsingistä löytynyt. Ilokaasuasiala pulpahti uudestaan eteeni kuullessani, että helsinkiläisessä sairaalassa annetaan katkaisuhuoltoon hakeutuville ilokaasuhoitoa vieroitusoireiden lievittämiseksi.

Hoitoa saaneet ovat iltapäivälehdissä todistaneet sen tehokkaaksi. Monet alkoholiongelmisten parissa työskentelevät ovat kuitenkin suhtautuneet uuteen katkaisuhuoltomenetelmään epäilevästi. Varauksellisuuteen on varmasti vaikuttanut se, että hoitomuodosta ja sen perusteista tiedetään vähän ja että sen tehokkuutta ei ole tutkittu.

Ilokaasu eli typpioksiduuli on nukutuslääkäreille tuttu aine. Sillä on hapteen yhdistetynä lieviä puudutus- ja nukutusaineen ominaisuuksia. Siksi sitä käytetään leikkaussaleissa nukutuskäyttöön, ja hammaslääkärit antavat sitä joissakin maissa potilaille näiden rauhoittamiseksi.

Kaikki nukutusaineet — annettiinpa ne potilaalle keuhkojen tai suun kautta tai pistoksena suoneen — aiheuttavat tajuttomuutta ja poistavat kivun tunnetta lamaannuttamalla hermosoluja. Niiden uskotaan vaikuttavan ensisijaisesti hermosolun kalvoon, joka on hermoimpulssin kuljetuksessa keskeinen osa.

Tunkeutuessaan pehmeään solukalvoon nukutusainemolekyylit muuttavat sen rakenteellisia ominaisuuksia, minkä seurauksena hermosolujen välinen viestintä lamaantuu. Tämä puolestaan ilmenee puudutuksena ja tajunnan katoamisena.

Alkoholillakin on puudutus- ja nukutusaineen ominaisuuksia; kuvataanhan humalaa joskus ”kokovartalopuudutukseksi”. Myös humalan uskotaan johtuvan alkoholin vaikutuksesta hermosolun kalvoon ja sen osiin, eli ilokaasun ja alkoholin vaikutustapa on samankaltainen.

Juomisen loputtua humala alkaa haihtua ja krapula tai vieroitusoireet saavat vallan riippuen juomisjakson rajuudesta ja pituudesta. Vaikka varsinaista krapulalääkettä ei ole keksittykään, krapulan hoitoon tunnettu kotikonshti on krapularyyppy. Se antaa ”pehmeän laskun” humalamailmasta arkitodellisuuteen. Vieroitusoireita lievitetään rauhoittavilla lääkkeillä.

Koska ilokaasulla on nukutusaineen ominaisuuksia, sen käyttö katkaisuhoidossa ei ensi kuulemalta tunnu perusteettomalta. Jos sitä annetaan hengitettäväksi ihmiselle, joka on virkoamassa viinahöyryistä, voisi kuvitella, että sen aiheuttama huumaus jatkaa viinan vaikutusta ja krapularyypyn tavoin auttaa saamaan pehmeämmän laskun kuin muuten olisi odotettavissa.

Kun ilokaasun antaminen lopetetaan, se poistuu nopeasti elimistöstä uloshengitysilman mukana. Tämän takia kaasun tuoma huumaus

katoaa saman tien, eli sen vaikutus ei kestä juuri pitempään kuin sitä on hengitetty. Ilokaasun käyttö esimerkiksi hammaslääkärin vastaanotolla perustuu juuri näihin ominaisuuksiin.

Tuntuu siis mahdolliselta, että ilokaasu auttaa krapulaan. Pitkään jatkuneen ryypäämisen seurauksena syntyy kuitenkin riippuvuus-tila. Sen katkeamista seuraavat vieroitusoireet jatkuvat krapulaa pitempään, jopa päiväkau-

sia, ja ovat sitä vaikeampia. Siksi katkaisuhoidossa olevan potilaan oloa helpotetaan rauhoittavilla lääkkeillä, joiden vaikutus kestää pitkään. Lyhytvaikutteisen ilokaasun tuoma apu vieroitusoireisiin todennäköisesti jää hyvin hetkelliseksi. Siksi on vaikea nähdä, mitä merkitystä ilokaasuhoidolla on tai mitä etuja sillä on perinteisempiin katkaisuhoitomenetelmiin nähden.